

Klára Vaničková: Střídání replik v institucionálním prostředí - POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Klára Vaničková si zvolila za předmět své bakalářské práce problematiku, která nebyla dosud v České republice příliš zpracována, totiž zavádění témat do rozhovorů v institucionálním prostředí, tedy tematickou dimenzi rozhovorů. Ta představuje analytickou rovinu, která je pro svou komplexnost na okraji zájmu konverzační analýzy (KA), k níž se práce hlásí jako ke svému výchozímu teoretickému a metodologickému přístupu. Z konverzační analýzy je ovšem známo, že tři základní typy „analýz“ (totiž sekvenční, tematická a kategorizační) úzce souvisejí. Necháme-li stranou „členskou analýzu kategorizační“, lze očekávat, že se autorka bude detailně zabývat vztahem střídání replik (analýza sekvenční) a zaváděním témat do rozhovoru (analýza tematická) – to se reálně děje, ale není to předmětem explicitní a soustředěné pozornosti (nezasvěcený čtenář by se mohl dokonce ptát, proč se autorčina práce nazývá „střídání replik ...“, když v ní jde fakticky o „zavádění témat“).

V popředí zájmu autorky je vztah mezi tématy formálně stanovené agendy („program schůze“) a tematickou stavbou interakčních průběhů, které se na formální agendu v různé míře orientují (zde by šlo zřejmě využít etnometodologického pojmu „instruovaná akce“ nebo sociolingvistické distinkce mezi komunikačním managementem „jednoduchým“ a „organizovaným“; v autorčině práci jde přece o management témat, v pojmosloví konverzační analýzy by mohlo jít o různé aspekty opravných sekvencí, pokud by se vyskytovaly).

K pozitivním rysům práce patří řada dílčích postřehů, jako je rozlišování mezi komunikační rovinou „oficiální“ a paralelní „neoficiální“ (se zapojením nových médií). Tady by stálo za analýzu, jaký je vztah tematické stavby těchto dvou rovin (jak rovina oficiální ovlivňuje tu neoficiální a naopak). Zajímavý je poukaz na to, co všechno „dělá“ mluvčí-moderátor v průběhu jedné repliky (s. 32).

V práci však najdeme i řadu nedostatků. Jsou to nedostatky formulační – např. na s. 16 autorka uvozuje velmi specifický pohled na téma jako „velmi obecnou definici tématu“. Určitě lépe by chtělo vysvětlit názory Bublitzovy (s. 17).

Transkripty se zdají být spolehlivé, ale i zde jsou některé nedostatky. Např. okazionální zavedení šipky pro stoupavou kadenci – s. 38, př. 13, ř. 88 (tento symbol není v seznamu transkripčních konvencí). Hlavním problémem zde však je to, že autorka oproti konvencím KA odkazuje jen k transkripčním celkům (extraktům), nikoli však k jednotlivým řádkům (je to o to nepochopitelnější na pozadí toho, že jednotlivé řádky pečlivě čísluje – a tedy proč?). Četba jejího textu je z tohoto důvodu místy značně ztížena (např. s. 44).

Některé příklady vybízejí k jemnější analýze, kde by se dala dobře propojit analýza funkčněsyntaktická a konverzačněanalytická. Jde o případy tzv. syntaktické kompletace, která – zdá se – souvisí s problematikou střídání replik a odpovídající tematickou stavbou replik (viz pěkný příklad na s. 35).

Interpretace dat v transkriptech je většinou spolehlivá, ale někde pro ni nelze najít oporu – např. na základě čeho je replika AN v př. 12, ř. 111 interpretovatelná jako „položení dílčí otázky“? (viz s. 37).

Kladu si otázku, zda zavedení situačního tématu („pozdní příchod“, viz s. 40n.) souvisí se statutem mluvčího jakožto „předsedy“ nebo se statutem mluvčího jakožto „toho, kdo právě mluví“ (což nemusí být „předseda“).

Prosím, aby autorka u obhajoby uvedla argumenty pro to, že „nemotivovaný výzkum je podmetoda její práce, a to vedle konverzační analýzy“ (není to tak, že KA nemotivovaný výzkum předpokládá?) (s. 26 – zde nebo na následující straně vypadlo něco v anglické formulaci).

Překvapilo mě, že autorka nepřihlédla k výkladům o tematické stavbě rozhovorů v monografii O. Müllerové Komunikativní složky výstavby dialogického textu (viz Müllerová 1979/1983, s. 17n.).

Přes uvedené nedostatky považuji bakalářskou práci K. Vaníčkové za přínosnou a doporučuji ji k obhajobě. Navrhuji hodnocení velmi dobře, nebo dobře.

V Praze 6.6.2014

Doc. Jiří Nekvapil, CSc.

Ústav obecné lingvistiky, FF UK